

نویسنده: آقای ارسلان خلعتبری

وکیل دادگستری

مجلس سنا

در شماره اخیر مجله آینده از اشخاص دعوت شده راجع بسه سؤال ذیل که مربوط بمجلس سنا است عقاید خود را بنویسند.

اول - بچه علت تاکنون مجلس سنا در ایران تشکیل نشده؟

دوم - آیا تشکیل آن بصلاح کشور میباشد؟

سوم - با قوانین و اوضاع فعلی چگونه باید آنرا تشکیل داد.

نظر نویسنده نسبت بسئالات ذکر شده بشرح ذیل است:

اول - جهتی که مصلحتی را از لحاظ کشور متضمن باشد

بمناسبت تشکیل نشدن مجلس سنا بنظر اینجانب نمیرسد اگر

بگوئیم تشکیل نشدن مجلس سنا برای این بوده که هرگاه مجلس

شورای ملی بعلت فشار تصمیماتی مضر بمصالح کشور اتخاذ کند

آن تصمیمات بلااثر باشد چنین تصویری عادی بنظر نمیرسد زیرا مطابق اصل ۴۷ قانون

اساسی مادام که مجلس سنا منعقد نشده تصمیمات مجلس شورای ملی بعد از امضاء

بوسیله پادشاه قابل اجرا است لذا نمیتوان گفت برای تعویق افتتاح مجلس سنا مصلحت

سیاسی در نظر بوده است چون دوره دوم مجلس مصادف با جنگها و انقلابات داخلی

بعد از محمدعلیشاه قاجار و دوره سوم هم مقارن با جنگ بینالمللی و ورود قشون

اجانب بخاک ایران بود فرصتی و ضرورتی برای تشکیل مجلس سنا نبوده است بعلاوه

بقدری اوضاع ایران در آن موقع باریک و درهم و برهم بوده است که تشکیل یا عدم

تشکیل مجلس سنا هیچ تأثیری در اوضاع وقت نداشته است. اصل ۴۷ قانون اساسی

که بآن اشاره شده نیز در تشکیل نشدن مجلس سنا میتوان گفت مؤثر بوده زیرا با

وجود اصل مزبور چون احتیاجی بمجلس سنا بنظر نمیرسد بهمین جهت تشکیل

آن بایام دیگری موکول گردید.

بعد از کودتای ۱۲۹۹ و قوت گرفتن سردار سپه چون نقشه برای استفاده از

چرا تاکنون مجلس
سنا در ایران
تشکیل نشده

کودتا در نظر بود مسلماً سعی میشد مراکز موجود قدرت کم یا ضعیف شود بدینجهت مجلس سنا که تا آنوقت تشکیل نشده بود نمیبایستی تشکیل شود تا درمقابل قدرت سردار سپه یا آنتهائی که از قدرت سردار سپه بنفع سیاست خود استفاده میکردند قدرت تازه بنام مجلس سنا و علاوه بر مجلس شورای يك مانع دیگری برای سردار سپه یا حکومت مولود کودتا در راه رسیدن بمقصود بوجود نیاید. بعد از رسیدن سردار سپه بمقام سلطنت قدرت تشکیل مجلس سنا فقط بازاده او بود مسلماً او هم که معتقد بحکومت ملی نبود و مؤسسات حکومت ملی را برای تظاهر در مقابل ممالک دیگر حفظ مینمود میل نداشت که یکدستگاه جدیدی بردستگاههای سابق بیفزاید در زمان سلطنت رضا شاه تشکیل مجلس سنا هیچ ضرورتی نداشت زیرا مجلس سنا قاعداً برای جلوگیری از تندروی پارلمان است وبهینجهت است که پادشاه سی نفر از اعضاء مجلس سنا را حق دارد شخصاً تعیین نماید چون وکلاء مجلس شورای ملی در زمان رضا شاه طبق نظر و امر او تعیین میشدند و شاه اطمینان داشت که وکلاء مجلس در حکم مستخدمین او هستند لذا احتیاجی بتشکیل مجلس سنا نمیدید با آن حکومت هم حقیقتاً وجود مجلس سنا غیر لازم و بهتر همین بود که تشکیل نیافت. پس عدم لزوم مجلس سنا را تا واقعه شهریور ۱۳۲۰ پسندیده ترین دلیل عدم تشکیل آن میتوان دانست و اصل ۴۷ قانون اساسی نیز مجوز تعویق افتتاح آن بوده است.

آیا در آتیه تشکیل آن بصلاح کشور میباشد؟

دوم - هنگامی که انتخابات دوره چهاردهم جریان داشت آقای

تقی بینش در روزنامه ستاره ضمن مقاله ای لزوم تشکیل مجلس

سنا را تذکر دادند ولی نویسنده با نظر ایشان در آن موقع

مخالف بودم و مقاله را هم برخلاف عقیده ایشان در همان روزنامه

نوشتم اساس نظرم این بود که چون واضح است دولت در امر انتخابات دخالت میکند

و عوامل سیاسی و مداخلات خارجیها و مقاصد شخصی و انتفاعی هم در کار است بنابراین

اعضاء مجلس سنا هم مثل وکلاء مجلس شورای ملی نماینده حقیقی مردم نخواهند

بود چنان سنائی کلیه اعمال چنین مجلس را تصویب خواهد کرد و منظوری که از مجلس

سنا قانون اساسی دارد بعمل نخواهد آمد پس اقدام بتشکیل سنا فائده ندارد.

اما بعد از چندی که مجلس چهاردهم باز شد بتدریج در عقیده اینجانب تغییر روی داد تا امروز که دیگر بمقیده سابق خود باقی نیستم و تشکیل مجلس سنا را در مقابل مجلس شورایملى لازم میدانم. علت تغییر عقیده این است که آن جریان غیر قانونی انتخابات بالاخره نتیجه خود را بخشید و در مجلس عدمای از و کلاء باقی ماندند یا راه یافتند که نه فقط وظیفه خود را نتوانستند انجام دهند بلکه از وظیفه خود نیز خارج شدند. این عده بجای تنظیم و تعقیب يك نقشه برای اصلاحات اساسی مملکت دست با اقدامات شخصی و فردی زدند. در امور قوه مجریه و در عزل و نصب وزراء و مامورین دولت چه در مرکز و چه در ولایات دخالت نمودند بطوریکه نخست وزیر اخیر در مجلس رسماً این موضوع را تذکر داد و جوابی هم از طرف و کلاء برای رد این نسبت داده نشد. از مدتی باین طرف يك عده از اعضاء قوه مقننه طوری در امور قوه مجریه نظر دارند که هر کاری که در ولایات باید انجام شود باید با تصویب و نظر آنها باشد. این رویه دخالت در امور و توقع اجراء نیات افراد اعضاء قوه مقننه سبب ضعف دولتها، سقوط کابینه ها، تشکیل نشدن يك دولت ثابت و مقتدر، هرج و مرج در کارهای کشوری مخصوصاً در ولایات و بروز بسیاری از مفاسد دیگر شده که دوام آن بحال مملکت مضر است. در حقیقت میتوان گفت دیکتاتوری رضا شاه مبدل به دیکتاتوری عده ای از اعضاء مجلس شده در صورتیکه مطابق قانون اساسی ما قوای سه گانه از هم منفصل اند و دخالت اعضاء قوه مقننه در امور قوای دیگر بهمان اندازه مداخله قوای دیگر در امور قوه مقننه مضر میباشد.

بعقیده نویسنده باید با این رویه ای که عده از اعضاء قوه مقننه پیش گرفته اند مبارزه نمودیکی از بهترین طرق برای رسیدن باین مقصود تشکیل مجلس سنا در مقابل مجلس شوری است چه با تشکیل مجلس سنا دیکتاتوری عده ای از اعضاء قوه مقننه شکست خواهد یافت. مجلس سنا از امتیازات امروزه آنها خواهد کاست و وجود مجلس سنائی مافوق مجلس شوری قدرت مطلقه اشخاص مذکور را خواهد شکست. بدین جهت است که نویسنده عقیده دارم برای دوره یازدهم مجلس سنا تشکیل شود.

با قوانین و اوضاع فعلی چگونه آنرا باید تشکیل داد؟

سوم - مطابق قانون اساسی مجلس سنا مرکب از شصت عضو خواهد بود که سی نفر آن را پادشاه (پانزده نفر از مرکز و پانزده نفر از ولایات) و سی نفر باقی را خود مردم بهمان ترتیب از مرکز و ولایات باید تعیین و انتخاب نمایند.

راجع بعدهای که از طرف پادشاه باید تعیین شوند عقیده نویسنده آنستکه چون هنوز لیاقت و شایستگی اشخاص در نظر پادشاه نمیتواند محرز باشد و مرور مدتی برای این منظور لازم است برای اینکه اشخاص سوء استفاده از موقعیت نکنند بهتر این است اعلیحضرت پادشاه اختیار قانونی خود را عملاً بعدهای از اشخاص صالح و مورد اعتماد از قبیل آقایان موتمن الملک - دکتر مصدق - دکتر امین الملک مرزبان تفویض بدین معنی که اشخاص منتخب بوسیله شورای مرکب از آقایان مذکور را از طرف خود بعنوان نمایندگی شنا معرفی و بعد از یکی دو دوره هر گاه این رویه را مفید دانستند تکرار و الا در صورتیکه شناسائی کامل بحال رجال و اشخاص تحصیل نمودند از استفاده از نظر شورای مزبور صرف نظر نمایند.

اما اشکال عمده در تعیین سی نفر دیگر است که باید خود مردم پانزده نفر در تهران و پانزده نفر در ولایات انتخاب کنند.

طریق انتخاب اشخاص مزبور هنوز در قانون پیش بینی نشده و البته باید قانونی مخصوص برای آن بگذرد تا معلوم باشد پانزده نفر ولایات را از کدام يك از ولایات باید انتخاب نمود و طرز رای گرفتن مثل انتخابات مجلس شورای خواهد بود یا نه البته اگر همان اوضاع دوره چهاردهم وجود داشته باشد یعنی دولت و کلاء مجلس و مقامات داخلی و خارجی و عوامل تطمیع و غیره دخالت داشته باشند مسلم است اشخاص صالحی برای مجلس سنا انتخاب نخواهند شد ولی هر کس انتخاب شود جریان انتخاب هر اندازه بد باشد همینقدر که مافوق و کلاء مجلس فعلی قدرت دیگری وجود داشته باشد باز بهتر از وضع فعلی و مانع از بسیاری از خلاف کاری هائی است که امروز بوسیله يك عده از و کلاء مجلس میشود.

پادداشت اداره در پیرامون مقاله آقای خلعت بری

مقصود ما از سؤال سوم (با قوانین و اوضاع فعلی چگونه سنا را باید تشکیل داد؟) بیشتر این بود که چون شهرت دارد مجلسیان مایل بتشکیل سنا نیستند و طبق قانون اساسی آئین نامه آن باید از طرف مجلس شورای ملی تصویب شود چنانکه تا کنون نکرده اند در آتی هم اقدامی نکنند. راه حل قانونی مسئله کدام است؟ منتظریم در این قسمت هم که بسیار مهم است اظهار نظر قضائی بشود.

مطلب دیگر که آقای خلعت بری نوشته اند موضوع انتخاب سی نفری میباشد که باید از طرف اعلیحضرت بعمل آید. پیشنهاد کرده اند که اعلیحضرت این حق را بهیستی واگذار کنند. صرف نظر از اینکه این عمل برخلاف روح و لفظ قانون است از لحاظ حقوقی هم خالی از اشکال نمیباشد زیرا این حقی که قانون با اعلیحضرت داده قابل انتقال نیست. شاید منظور آقای خلعت بری هم این باشد که اعلیحضرت بر انتخاب اشخاص با کسان صلاحیت داری مشورت بفرمایند. اگر نظرشان غیر از این میباشد خوب است ایشان که خود حقوقدان هستند توضیح بدهند که چگونه این حق را قابل انتقال میدانند و الاً بحثی نیست. سکوت ایشان دلیل بر موافقت است، و گرنه توضیح خواهند داد. (۰۱۰۵)

شورسگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

غزل

در قناعت و پاکدامنی

دلاچو غنچه خسک یوش و پا که امان باش	بناله هم نفس بدیلان بستان باش
ز خود بری شو و عریان در آرزخانه تن	درون جامه گل همچو بوی پنهان باش
اگر که مقصد از این ره طریق کعبه بود	تمام راه تو گوناوک مغیلان باش
چو مهر چند بگردی بگردخوان فلک	چو ماه کاسته قانع بنیمه نان باش
کنون که فتنه شدی از نگاه غافل یار	«ظهیر» منتظر فتنه های دوران باش

ظهیر الدین فاریابی